

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการเลี้ยงสัตว์ในประเทศไทยเป็นอย่างมาก โดยการเปลี่ยนแปลงออกมาในรูปเนื้อสัตว์ที่มีมูลค่าเพิ่มมากกว่าการส่งออกในรูปข้าวโพดเมล็ด และความต้องการใช้ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมาก หลังจากที่มีการขยายการเลี้ยงสัตว์ ตั้งแต่ปี 2535 เป็นผลให้การส่งออกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ลดลงตามลำดับ ในปัจจุบัน การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศและมีปริมาณผลผลิตที่ไม่แน่นอน เนื่องจากการผลิตขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้มีความเสี่ยงต่อความเสียหายจากความแห้งแล้งมาก และพื้นที่ปลูกต้องแข่งขันกับพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า ในระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยจำเป็นต้องนำเข้าเพื่อให้เพียงพอกับความต้องการใช้ภายในประเทศ ทั้งๆที่ในอดีต ไทยเคยเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่รายหนึ่งของโลก ไทยมีศักยภาพในด้านการผลิตและการตลาดที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ (อรรถพร กสิวิวัฒน์ และคณะ 2550: 9)

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ถือเป็นวัตถุดิบหลักสำคัญชนิดหนึ่งที่ใช้ในอุตสาหกรรมอาหารสัตว์ อีกทั้งได้มีการแปรรูปไปสู่พลังงาน โดยนำไปผลิตเอทานอล ปี ค.ศ. 2005 และประเทศสหรัฐอเมริกาที่ผลิตข้าวโพดอันดับหนึ่งของโลกลดปริมาณการส่งออกลง เนื่องจากการนำข้าวโพดป้อนเข้าสู่โรงงานเอทานอล ทำให้ราคาข้าวโพดดิบตัวสูงขึ้น สำหรับประเทศไทยราคาที่รับซื้อข้าวโพดอาหารสัตว์ ราคาตลาดสูงสุดถึง 7.88 บาท/กิโลกรัม ซึ่งถือว่าเป็นราคาที่สูงมาก การผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของไทยในปัจจุบันมีผลผลิตเพียง 4 ล้านตัน จากพื้นที่การผลิตรวม 6 ล้านไร่ ซึ่งผลผลิตดังกล่าวไม่เพียงพอต่อความต้องการที่มีอยู่ประมาณ 5-5.5 ล้านตัน/ปี โดยใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ในประเทศเป็นส่วนใหญ่ จากสถานการณ์ในปัจจุบันพื้นที่การผลิตข้าวโพดในประเทศไทยมีจำนวนจำกัด และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้ผลผลิตข้าวโพดอาหารสัตว์ที่ได้ไม่เพียงพอกับความต้องการที่จะใช้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุดิบป้อนเข้าสู่โรงงานอาหารสัตว์ในประเทศ เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนได้หันไปปลูกพืชแข่งขันที่มีแรงจูงใจด้านผลตอบแทนที่สูงกว่า

เช่น มันสำปะหลัง อ้อย และยางพารา จึงส่งผลให้พื้นที่ปลูกข้าวโพดในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง (<http://www.cpcrop.com>)

ดังนั้น ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดไร่ลูกผสมในประเทศไทย นับว่าเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีประสบความสำเร็จและมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ทั้งภาครัฐที่มีการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ลูกผสม การผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีและมีการดำเนินการในรูปอุตสาหกรรมเมล็ดพันธุ์อย่างครบวงจร และภาคเอกชนก็เช่นกัน ปัจจุบันได้มุ่งเน้นทำการวิจัย และพัฒนาพันธุ์ขึ้นหลากหลายสายพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้พันธุ์ที่มีคุณภาพ ให้ผลผลิตสูงและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เพาะปลูกในสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน และตรงต่อความต้องการของโรงงานอาหารสัตว์ของประเทศไทย นอกจากนี้ ยังมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้าน เป็นมูลค่านับร้อยล้านบาทต่อปีอีกด้วย ที่ผ่านมามีบริษัทมักจะประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบป้อนโรงงาน และพื้นที่การผลิตค่อนข้างมีอย่างจำกัด รวมถึงขึ้นอยู่กับภัยธรรมชาติอีกด้วย ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่สม่ำเสมอและคุณภาพที่ได้มา นอกจากนี้ยังมีความแปรปรวนของราคา ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง บริษัทเอกชน จึงต้องมีหลักประกันในการผลิตระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและบริษัทผู้ให้ผลิต โดยส่งเสริมการผลิต ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน (association contract) โดยรูปแบบการเกษตรแบบมีสัญญาผูกพัน มีมาตั้งแต่แผนพัฒนาการเกษตรในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 6 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันในปีพ.ศ. 2551 (<http://www.library.hsri.or.th>) ซึ่งบริษัททำสัญญารับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในราคาประกันตามเงื่อนไขที่บริษัทกำหนด เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิตเกิดความมั่นใจและเพื่อเป็นการประกันราคาผลผลิต สร้างความมั่นคงทางรายได้ให้กับเกษตรกร อีกทั้งบริษัทเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรในรูปแบบสินเชื่อ และทางบริษัทมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยให้บริการแนะนำการผลิต รวมถึงอำนวยความสะดวกในการรับซื้อโดยทางบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบค่าจัดการและค่าขนส่ง

การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันกับเกษตรกรมานานแล้ว โดยบริษัทเอกชนต่างๆ ได้เข้ามาส่งเสริมการผลิต โดยให้เกษตรกรเป็นผู้ผลิตให้ในรูปแบบของการรับซื้อราคาประกัน ภายใต้การทำสัญญาการผลิตของบริษัทนั้นๆ ทั้งนี้ราคาการรับซื้อของแต่ละบริษัทจะมีความแตกต่างกัน แล้วแต่ว่าสายพันธุ์ลักษณะใดที่บริษัทเข้ามาส่งเสริมให้ผลิต ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้ผลิตให้และจะเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ได้ จำหน่ายให้แก่บริษัทที่ทำสัญญาการผลิตให้เท่านั้น ความก้าวหน้าด้านการปรับปรุงพันธุ์พืชและเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม ทำให้เกษตรกรยอมรับในการที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ บริษัทเมล็ดพันธุ์เอกชนได้ขยายพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมเข้าสู่พื้นที่ดอน พื้นที่นา และพื้นที่รือยต่อพื้นที่สูงในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ อำเภอมะเข่มาด จังหวัดตาก มีการผลิตเมล็ดพันธุ์

ข้าวโพดลูกผสม ในรูปแบบของระบบการผลิตแบบมีสัญญาผูกพัน โดยมีภาคเอกชน 4 บริษัท ใหญ่ดำเนินการ เพื่อป้องกันข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น หรืออาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อภาคธุรกิจ ของบริษัทในเชิงการค้า ผู้วิจัยจึงขอใช้นามสมมติของบริษัทดังกล่าว เป็นบริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D ตามลำดับ

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบ มีสัญญาผูกพัน มีความสำคัญมาก หากเกษตรกรมีความพึงพอใจ โอกาสที่ภาคเอกชน จะขยาย การดำเนินการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน ก็จะมีมาก แต่ยังไม่ มีการศึกษาในเรื่องนี้และในฐานะที่ผู้วิจัยทำงานอยู่ในบริษัทของภาคเอกชน 1 ใน 4 บริษัทนี้ ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม แบบมีสัญญาผูกพันหรือไม่ และมีความพึงพอใจในระดับใด เกษตรกรมีปัญหาคือข้อเสนอแนะ อย่างไร รวมทั้ง มีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างไร เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำผล การวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนและดำเนินการส่งเสริมการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบ แนวคิดการวิจัย ดังนี้ :

3.1 สภาพทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

3.1.1 เพศ

3.1.2 อายุ

3.1.3 ระดับการศึกษา

3.1.4 ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม

3.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

3.2.1 ขนาดพื้นที่ที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม

3.2.2 จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม

3.2.3 ต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมต่อไร่

3.2.4 รายได้สุทธิจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมต่อไร่

3.2.5 รายได้ก่อนและหลังจากการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม

3.2.6 แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม

3.3 ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน ประกอบด้วยตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

3.3.1 การส่งเสริมของเจ้าหน้าที่บริษัท ประกอบด้วย

- 1) การส่งเสริมการปลูก
- 2) การให้คำแนะนำ

3.3.2 ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม

ประกอบด้วย

- 1) สายพันธุ์ที่ผลิต
- 2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตล่วงหน้า
- 3) การปลูกและการดูแลรักษาตามที่บริษัทได้กำหนด
- 4) การถอดดอกแปลงผลิตข้าวโพดลูกผสม
- 5) การตัดต้นสายพันธุ์ตัวผู้ออกจากแปลงผลิต
- 6) การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง

3.3.3 การรับซื้อและการจ่ายเงินสำหรับผลผลิต ประกอบด้วย

- 1) การให้ความสะดวกและบริการรับซื้อผลผลิต

- 2) มาตรฐานของเมล็ดพันธุ์ที่บริษัทรับซื้อ
- 3) การจ่ายเงินสำหรับผลผลิตให้แก่เกษตรกร

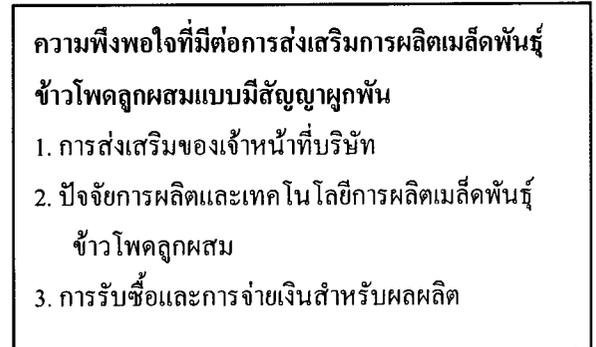
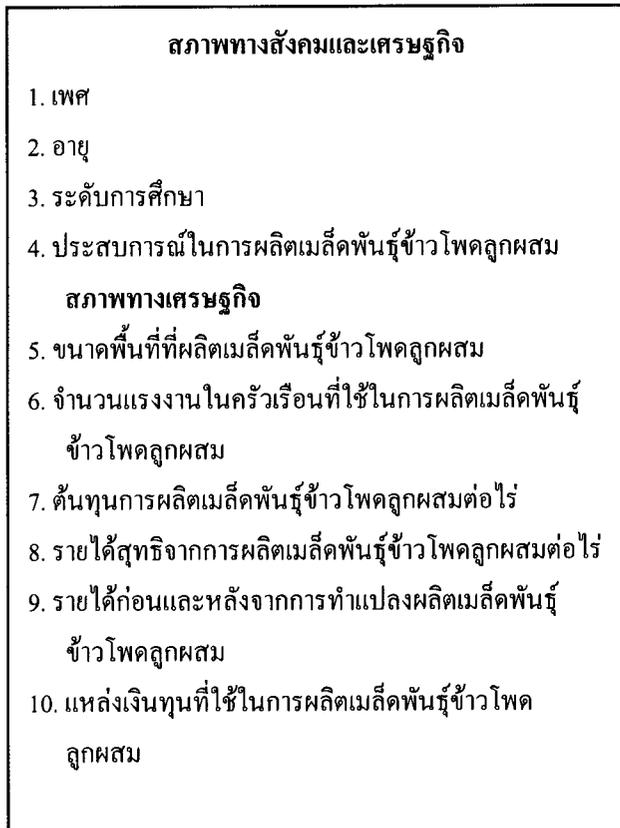
3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน ประกอบด้วย

- 1) ด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่บริษัท
- 2) ด้านปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยี
- 3) ด้านการรับซื้อและการจ่ายเงินสำหรับผลผลิต
- 4) ด้านอื่น ๆ

และสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ตามแบบจำลอง ดังภาพที่ 1.1 ต่อไปนี้

ตัวแปร

ตัวแปร

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะความพึงพอใจของเกษตรกร 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ระมาด ตำบลแม่จะเร่า ตำบลพระธาตุ และตำบลชะเนงจือ ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จำนวน 260 ราย ที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน ในฤดูแล้ง ปีเพาะปลูก 2550/2551 โดยเกษตรกรดังกล่าว ทำสัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมกับบริษัท จำนวน 4 บริษัท ได้แก่ บริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องในความหมายของศัพท์ที่ได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้กำหนดความหมายเฉพาะไว้ดังนี้

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญา ผูกพัน ของ 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ระมาด ตำบลแม่จะเร่า ตำบลพระธาตุ และตำบลชะเนงจือ ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ซึ่งทำสัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมกับบริษัท จำนวน 4 บริษัท ในบริษัทใดบริษัทหนึ่งของปีเพาะปลูก 2550/2551 ได้แก่ บริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D

5.2 อายุ หมายถึง อายุจริงของเกษตรกรในปีที่สำรวจ

5.3 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของเกษตรกรที่ทำการศึกษา

5.4 ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม หมายถึง ระยะเวลาที่เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมนับจากปีที่เริ่มผลิตส่งบริษัทจนถึงปัจจุบัน (ปี 2551)

5.5 พื้นที่ปลูก หมายถึง ขนาดของพื้นที่ที่ทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมของเกษตรกร โดยนับเป็นไร่

5.6 ต้นทุน หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ต้องใช้ในการเพาะปลูกข้าวโพด เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม ตลอดทั้งฤดูกาลผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย ค่าเช่าที่ดิน ค่าจ้างแรงงานในการเตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว และขนส่ง รวมไปถึงค่าวัสดุการเกษตรที่ใช้ในการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ สารเคมี กำจัดวัชพืช สารเคมีป้องกันโรค สารเคมีป้องกันแมลง ปุ๋ยเคมี และฮอร์โมนพืช เป็นต้น

5.7 รายได้สุทธิจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม หมายถึง จำนวนเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายผลผลิตข้าวโพดลูกผสมให้แก่บริษัทที่เข้ามาส่งเสริมการผลิต จำนวน 4 บริษัท ที่ทำการศึกษาใน 1 ฤดูกาลผลิตของปีเพาะปลูก 2550/2551 โดยหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนแล้ว

5.8 แหล่งเงินทุน หมายถึง ปัจจัยที่สนับสนุนการผลิตอาจมาจากบริษัท หรือสถาบันอื่น ๆ

5.9 การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม หมายถึง การที่เกษตรกรเพาะปลูกข้าวโพด โดยการรับเมล็ดพันธุ์จากบริษัทผู้ให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม โดยเมล็ดพันธุ์จะแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ สายพันธุ์ตัวผู้ และสายพันธุ์ตัวเมีย โดยมีวิธีการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของบริษัทจนถึงระยะเก็บเกี่ยว

5.10 ข้าวโพดลูกผสม หมายถึง ข้าวโพดไร่ ข้าวโพดฝักอ่อน และข้าวโพดหวาน

5.11 ข้าวโพดสายพันธุ์แม่ หรือ สายพันธุ์ตัวเมีย หมายถึง สายพันธุ์ข้าวโพดที่ทางบริษัทได้กำหนดให้เป็นการสายพันธุ์แม่ โดยต้องทำการถอดดอกออกให้หมด

5.12 ข้าวโพดสายพันธุ์พ่อ หรือ สายพันธุ์ตัวผู้ หมายถึง สายพันธุ์ข้าวโพดที่ทางบริษัทได้กำหนดให้เป็นการสายพันธุ์พ่อ มีหน้าที่ผลิตละอองเกสรตัวผู้เพื่อใช้ในการผสมพันธุ์กับต้นสายพันธุ์แม่

5.13 การถอดดอก หมายถึง การดึงเกสรตัวผู้ของต้นข้าวโพดสายพันธุ์แม่ ออกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นต้นแม่ในการผสมพันธุ์กับต้นสายพันธุ์พ่อ

5.14 ผลผลิต หมายถึง น้ำหนักเมล็ดต่อหน่วยพื้นที่การผลิตข้าวโพดลูกผสม

5.15 มาตรฐานของเมล็ดพันธุ์ หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ไม่มีสายพันธุ์อื่นปลอมปน ไม่น่า เสีย และเมล็ดพันธุ์ที่มีความงอก ความบริสุทธิ์ทางพันธุกรรม รวมถึงความชื้นของผลผลิตตามที่บริษัทได้กำหนดไว้ในสัญญาการผลิต

5.16 เมล็ดพันธุ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน หมายถึง เมล็ดพันธุ์ที่ไม่ผ่านการตรวจสอบ หรือรับรองคุณภาพแปลงผลิตหรือไม่ทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่บริษัท

5.17 บริษัท หมายถึง บริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D ที่นำเมล็ดพันธุ์มาส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก แล้วรับซื้อผลผลิตข้าวโพดลูกผสมของเกษตรกรในรูปฝักข้าวโพดกลับไปในราคาประกันตามที่ทำหนังสือสัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ระบุไว้ กับบริษัท

5.18 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่งานส่งเสริมของบริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D ที่ส่งเสริมการปลูกและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน

5.19 เจ้าหน้าที่ควบคุมคุณภาพ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของบริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D ที่มีหน้าที่ตรวจสอบแปลงผลิตและผลผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ทางบริษัทได้กำหนดไว้

5.20 เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ หมายถึง แนวการปฏิบัติหรือวิธีการ รวมถึงวิชาการต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของบริษัท แนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม ประกอบด้วย การเตรียมพื้นที่ ระยะเวลาในการปลูก ระยะปลูก อัตราเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ การใช้สารควบคุมและกำจัดวัชพืช การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช การ คัดต้นปลอมปนของตัวผู้และตัวเมีย ระยะเวลาของการถอดดอก การคัดต้นตัวผู้ที่ ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยว และการขนส่ง

5.21 ผลิตปี 2550 หมายถึง ปีเพาะปลูก 2550/2551 (ปีผลิตฤดูแล้ง ที่มีการปลูก ระหว่าง 1 พฤศจิกายน 2550 ถึง 31 มีนาคม 2551)

5.22 สัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ หมายถึง การทำหนังสือสัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ ระหว่าง บริษัทเอกชนกับเกษตรกรผู้ผลิต ตามข้อตกลงร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อจำหน่ายให้แก่ บริษัทแต่ผู้เดียว รวมถึงเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ที่จะปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ การทำสัญญาการผลิต การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมตามพื้นที่ ปริมาณและคุณภาพผลผลิตตรงตาม วัน เวลา ที่กำหนด มีการรับซื้อประกันราคาตามสายพันธุ์ที่กำหนด การบริการคำแนะนำการผลิต การสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่เอื้ออำนวยต่อกัน การถอดดอกเกษตรกรตัวพ่อจากต้นสายพันธุ์แม่ และการคัดต้นสายพันธุ์ พ่อออกจากแปลงผลิต มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อคืน

5.23 ความเชื่อถือที่มีต่อบริษัท หมายถึง ความไว้วางใจของเกษตรกรที่มีต่อบริษัท A บริษัท B บริษัท C และบริษัท D เกี่ยวกับความมั่นใจในการรับซื้อผลผลิต สายพันธุ์ที่ผลิต และสัญญาในราคาประกัน ตลอดจนเงื่อนไขในการรับเกษตรกรทำแปลงผลิต

5.24 การส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน หมายถึง การดำเนินงานที่มีข้อตกลงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมกับบริษัทที่เป็นผู้ให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแล้วรับซื้อผลิตผล

5.25 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน หมายถึง ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ทำสัญญาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม ต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันใน 3 ด้าน คือ (1) การส่งเสริมของเจ้าหน้าที่บริษัท (2) ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ (3) การรับซื้อและการจ่ายเงินสำหรับผลผลิต โดยมีเกณฑ์ประเมินระดับ

ความพึงพอใจของเกษตรกร 5 ระดับ คือ มีความพึงพอใจระดับ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และ มากที่สุด

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาเรื่อง “ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพันในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก” คาดว่าจะมีประโยชน์ ดังนี้

6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสมแบบมีสัญญาผูกพัน ให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดลูกผสม